

Het Grote Verhaal

07.00

Het is nog donker als René van der Veer zijn *pains gris* in de oven schuift. Regen druipet langs de ramen van biologische bakkerij De Veldkeuken, in het oude koetshuis van landgoed Nieuw-Amelisweerd. „Ik hou van flinke rijstijden”, zegt hij. Even versta je: „reistijden”. Maar hij forenst geen honderd meter. Hij woont in het huis verderop tussen de bomen.

08.00

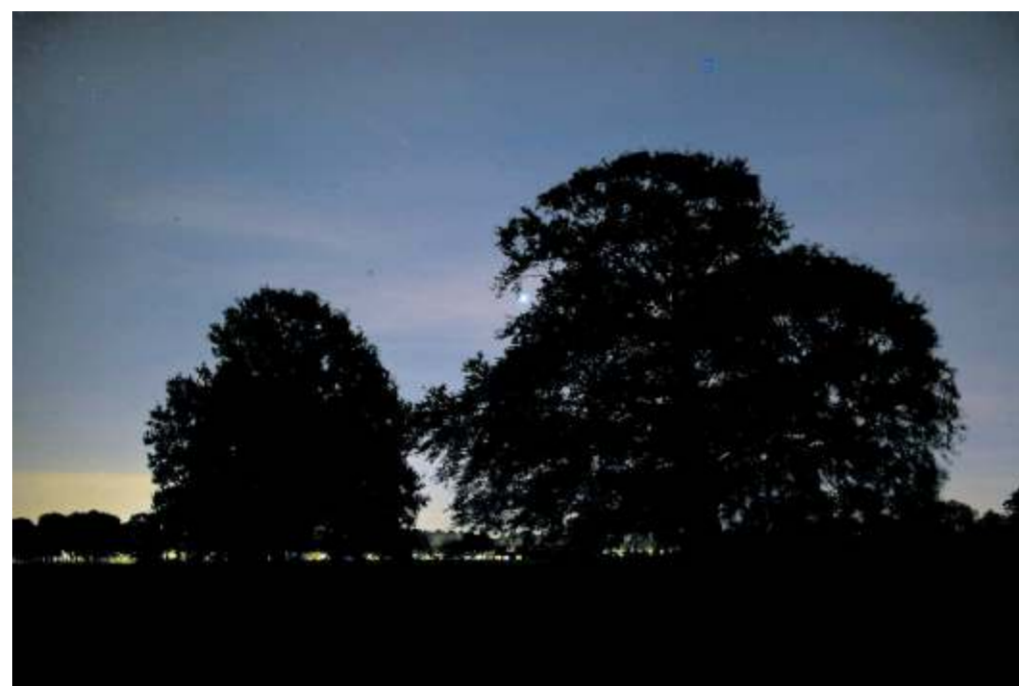
In het eerste licht wil je een ree zien, wadend door de grondmist. Maar het regent nog steeds pijpenstelen en in de wei staan alleen verzopen koeien. Die andere donkere dingen zijn bunkertjes. Ze horen bij de forten van de Waterlinie. Dat Amelisweerd – de drie aaneengesloten landgoederen Nieuw- en Oud-Amelisweerd en Rhijnauwen – nog bestaat, is ook aan die forten te danken. Utrecht kon uitbreiden naar alle kanten, maar het oosten was militair gebied. In de ‘verboden kringen’ rond de forten mocht niet gebouwd worden, althans niet in steen. Daarom staan er nog steeds zoveel houten huizen; makkelijk af te breken.

11.00

Maria de Groot weet nog hoe een actievoerder tegen de nieuwe weg een brandbom door zijn brievenbus kreeg. De weg is nooit weg. Als het even kan schikken Maria de Groot en Els Gijsbers hun boeketten in de buitenlucht, voor de oude apelschuur van Nieuw-Amelisweerd, en ook dan is de weg er altijd, vooral als het nat is, zoals nu. Ze hebben net de herfststukken afgeleverd bij de Triodos Bank, een van hun abonnees. Bloemkracht8 is een biologische bloemisterij: geen kunstmest, alleen bloemen uit het seizoen, en geen geïmporteerde chrysanten „die je bij het chemisch afval moet gooien als ze zijn uitgebloeid”. Hun bloemen zijn niet altijd kaarsrecht, wel „schoon en in balans”, waardoor ze beter geuren en weldadige „energie naar hun omgeving uitstralen”. Daar moet je in geloven. Het is een feit, zeggen de bloemist.

Een dag Amelisweerd

07.30

Achter de bomen knort de file met echte forenzen, die zorgt dat Amelisweerd weer in het nieuws is, dertig jaar na de omstreden aanleg van de A27 door het Utrechtse landgoed. Minister Schultz (Infrastructuur en Milieu) wil die weg verbreden, waarvoor opnieuw een strook bos moet sneuvelen. De Tweede Kamer wil eerst zien of smallere rijstroken of langzamer rijden een oplossing is. Dat onderzoek duurt drie maanden. De bewoners van het landgoed wachten af. Maar ook zonder die bredere A27 voelen ze druk op hun ‘groene eiland’ al jaren toenemen. Door het lawaai van alle snelwegen waartussen het ligt ingeklemd. Door nieuwe studentenflats in de aanpalende Uithof, die 's avonds fel is verlicht. En ook door de één miljoen mensen die hier per jaar wandelen, sporten of even contact maken met hun groene ik door een zuurdesembroodje te kopen. Er is een plan om de A27 te overkappen om het landgoed beter met de stad te verbinden. Bakker Van der Veer is niet enthousiast. Want bij alle ergernis is die weg ook slotgracht. „Voor je het weet komen ook de scootertjes uit de stad hierheen”, zegt hij.

Op landgoed Amelisweerd bij Utrecht sneuvelt mogelijk weer bos, voor een omstreden verbreding van de A27. De bewoners voelen de druk op hun ‘groene eiland’ al jaren. Portret van zonsopkomst tot zonsondergang. „Voor je het weet komen de scootertjes uit de stad.”

Tekst Hans Steketeer
Fotografie Ilvy Njiokiktjien

13.00

Yvonne Ploum doet de blinden open. Zonlicht valt op de drakenboot en de jachtscènes, Chinese strips uit de achttiende eeuw. De behangsels van Oud-Amelisweerd zijn beroemd, maar in de kamers wordt niet geleefd. Dat verandert als de collectie van kunstenaar Armando, verweesd sinds het aan hem gewijde Amersfoortse museum in 2007 afbrandde, er onderdak krijgt. Gekke gast? Integendeel, zegt directeur Ploum. „Hier draait alles om de vraag hoe de mens de natuur beleefd. Vroegere bewoners zagen in dit huis en de omringende tuin de harmonie van de schepping. Armando legt juist een grimmige betekenis in de natuur. Dat is: het ‘schuldige landschap’, de natuur die ‘zich niets aantrok’ van de gruwelen die hij als jongen in de Tweede Wereldoorlog zag. Amelisweerd is ook schuldig landschap, zegt ze. In Fort Rhijnauwen werden verzetsstrijders gefusilleerd. Ze pakt een bundel van Armando en leest. „De wegen waren van grote waarachtigheid, ze leidden langs landhuizen en uitspanningen en herbergen, ze waren ooit zandweg geweest, ze hadden een voorgeschiedenis, een verleden. Ze waren nog geen snelwegen, die in een werkverrek ontworpen zouden worden en de opdracht zouden krijgen alles, maar dan ook alles, omver te lopen.”

16.30

Rentmeester Joop Spaans leert je kijken. Je ziet hoe vanaf 1760 in open land parkvakken werden uitgezet en beplant met nieuwe boompjes. Je ziet de Domlaan zoals hij bedoeld is, met die toren in het verschiet. Er verschijnen slingerende waterpartijen in ‘Engelse’ stijl. „Een puzzel van tijdslagen”, zegt Spaans. Die jonge beuken zijn nu een veertig meter hoog ‘zuilenbos’. Uniek in Nederland. En eindig. Want die bomen van dezelfde generatie bereiken nu het eind van hun leven. Een hoog grondwaterpeil, stormschade (‘windworp’) en zwammen „helpen de oude knarren niet”, zegt hij. „De ‘gelijkjarigheid’ van dit bos geeft relatief veel verval in één periode van een jaar of vijftig. We zitten nu op de helft.” Nieuwe bomen zullen de gaten vullen, maar dat het bos van karakter verandert, staat vast. Dat is altijd zo geweest, zegt de rentmeester. „Er is geen ‘authentieke’ staat waarin je dit gebied kunt terugbrengen.”

14.00

Op een wandeling zag Lidwien Mol de deur van Nieuw-Amelisweerd openstaan. Ze woonde in Amsterdam als leerling-meubelmaker, maar wilde er weg. In het huis, na kraakpand een officiële woongroep geworden, kwam ze een jongen tegen die juist naar Amsterdam wilde. Ze ruiden. „In dit huis kon ik ademen”, zegt ze. Voor de finale van het Amelisweerd-drama vluchtte ze. Op vrijdag 24 september 1982 dreef de ME de demonstranten het bos uit, van wie sommigen zich in de bomen hadden vastgebonden. Toen kwamen de motorzagen. Dat duurt een paar dagen, dacht iedereen. In vijf uur was het voorbij.

15.30

Mieke Baldé hoopt dat de nachtvorst nog even wegblijft. De veldsla kan er tegen, maar voor de *lollo bionda* is het fataal. Biologische tuinteilerij De Volle Grond is jong, maar op deze grond groeien altijd groenten, vruchten en bloemen. Op die ene hectare, achter een monumentale muur, telen Baldé en haar partner kolen, knollen en bonen. Elke soort steeds in een ander perceel om gronduitputting te voorkomen. Ze worden verkocht via abonnementen en op de biologische markt. Gouden licht valt door de bomen. Achter de bomen ruist de weg. Baldé hoort het niet meer, zegt ze. Ja, toch. „Op mooie dagen denk ik: razen jullie maar, ik zit hier goed.”

17.15

De actrice Carice van Houten heeft haar hele jeugd naar deze beuk gekeken. Je kon elkaars hand vasthouden en er omheen gaan staan. In 2006 is hij omgevallen, 240 jaar oud. Zijn stam ligt er nog, kaal, log, nat. De wethouder heeft er een nieuw boompje naast geplant. Destijds wilde ze liever in de stad wonen, bij andere kinderen. Vriendjes kwamen niet vaak bij haar thuis, omdat hun ouders het er te eng vonden. „En het wás ook eng”, zegt ze. „Hoe heb ik het gedurfd? Van balletes door dat bos naar huis fietsen. Dan keek ik achterom en dan zag je helemaal niets – een pikzwart gat.” Tien jaar lang, tot haar zeventiende, woonde ze in het koetshuis van Nieuw-Amelisweerd met haar moeder, stiefvader en zus. Het bos heeft haar geuren ingeprent. Ze ruikt de bosanemoon nog. „In het weekeinde kwam er vaak bezoek, omdat wij zo mooi woonden. En dan moesten we gaan wandelen. Terwijl ik daar elke dag liep en elke tak kende.” Het was hun tweede huis in Amelisweerd. Het eerste stond er ook, maar dat is gesloopt voor de A27.